

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

Epitome Articvlorum, De Qvibus Controversiæ Ortæ Svnt, Inter Theologos
Augustanæ Confessionis; qui in repetitione sequenti, secundum verbi Dei
præscriptum piè declarati sunt, & conciliati.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

Epitome
ARTICVLO-
RVM, DE QVIBVS CON-
TROVERSIÆ ORTÆ SVNT, IN-
 ter Theologos Augustanæ Confessionis; qui
 in repetitione sequenti, secundum ver-
 bi DEI præscriptum, piè declara-
 ti sunt, & conciliati.

DE COMPENDIARIA
 REGVLA ATQVE NORMA, AD
 quam omnia dogmata exigenda,
 & quæ inciderunt certamina, piè decla-
 randa & componenda sunt.

I.

REDIMVS, confitemur, & docemus,
 unicam regulam & normam, secundum
 quam omnia dogmata, omnesq; doctores
 æstimari & iudicari oporteat, nullam
 omnino aliam, esse, quam Prophetica &
 Apottolica scripta cum Veteris, tum
 Novi Testamenti, sicut scriptum est: Lucerna pedibus
 meis verbum tuum, & lumen scantis meis. Et Divus
 Paulus inquit: Etiam si Angelus de cælo aliud prædi-
 cet Euangelium, anathema sit.

*Psal. 119.**Galas. 1.*

Reliqua verò siue Patrum siue Neotericorum scri-
 pta, quocunque veniant nomine, sacris literis nequa-
 quam sunt æquiparanda, sed vniuersa illis ita subijci-

enda

enda sunt, vt alia ratione non recipiantur, nisi testium loco, qui doceant, quòd etiam post Apostolorum tempora, & in quibus partibus orbis, doctrina illa Prophetarum & Apostolorum sincerior conseruata sit.

Et quia statim post Apostolorum tempora, imò etiam cum adhuc superstites essent, falsi doctores & hæretici exorti sunt, contra quos in primitiua Ecclesia Symbola sunt composita, id est, breues & categoricæ confessiones, quæ vnanimem Catholicæ Christianæ fidei Consensum & Confessionem Orthodoxorum & veræ Ecclesiæ complectebantur (vt sunt Symbolum Apostolicum, Nicenum, & Athanasianum) profiteamur publicè, nos illa amplecti, & rejicimus omnes hæreses, omniaq; dogmata, quæ contra illorum sententiam vnquam in Ecclesiam Dei sunt inuecta.

Quod verò ad schismata in negocijs fidei attinet, quæ in nostra tempora inciderunt, iudicamus, vnanimem consensum, & declarationem Christianæ nostræ fidei & Confessionis, in primis contra Papatum, & huius falsos ac idolatricos cultus, & superstitiones, & alias sectas, esse nostri temporis Symbolum, Auguttanam illam primam, & non mutatam Confessionem, quæ Imperatori Carolo V. Augustæ Anno 30. in magnis imperij Comitijs, exhibita est: Similiter & Apologiam, & Articulos Smalcaldicos Anno 37. conscriptos, & præcipuorum Theologorum illius temporis subscriptione comprobatos.

Et quia hæc religionis causa etiam ad Laicos, quos vocant, spectat, eorumq; perpetua salus agitur: profiteamur publicè, nos etiam amplecti Minorem & Maiorem Doct. Lutheri Catechismos, vt ij Tomis Lutheri sunt inserti: quòd eos quasi Laicorum Biblia esse censeamus, in quibus omnia illa breuiter comprehendantur, quæ in sacra scriptura fusiùs tractantur, &

quorum

II.

III.

quorum cognitio homini Christiano ad æternam salutem est necessaria.

Ad has rationes, paulò antè monstratas, omnis doctrina in Religionis negotio conformanda est, & quod ijs contrarium esse deprehenditur, id rejiciendum atq; damnandum est: quippe quod cum vnanimi fide nostræ declaratione pugnet.

Hoc modo luculentum discrimen inter sacras veteris & noui Testamenti literas, & omnia aliorum scripta retinetur: & sola sacra scriptura, Iudex, norma & regula, agnoscitur, ad quam, ceu ad Lydium lapidem, omnia dogmata exigenda sunt & iudicanda, an pia, an impia, an vera, an verò falsa sint.

Cætera autè Symbola, & alia scripta, quorum paulò antè mentionem fecimus, non obtinent auctoritatem Iudicis: hæc enim dignitas solis sacris literis debetur: sed duntaxat pro Religione nostra testimonium dicunt, eamq; explicant, ac ostendunt, quomodo singulis temporibus sacrae literæ in articulis controuersis in Ecclesia Dei à doctõibus, qui tum vixerunt, intellectæ & explicatæ fuerint, & quibus rationibus dogmata cum sacra scriptura pugnantia reiecta & condemnata sint.

I.

DE PECCATO ORIGINALIS.

Status controuersie.

AN peccatum Originale sit propriè, & absque omni discrimine, *I P S A* hominis corrupti *NATVRA, SVBSTANTIA & ESSENTIA,* aut certè principalis & præstantissima pars ipsius substantiæ: vt pote, *I P S A* rationalis *ANIMA,* in

summo

summo suo gradu, & in summis ipsius viribus considerata. An verò inter hominis Substantiam, Naturam, essentiam, corpus, & animam, etiam post lapsum humani generis, & inter Originale peccatum aliquod sit discrimen, ita, ut aliud sit *IPSA NATURA*, & aliud *IPSVM PECCATVM* Originis, quod *IN* Natura corrupta hæret, & Naturam etiam deprauat.

AFFIRMATIVA.

*Sincera doctrina, fides & Confessio,
cum superiore Norma & compendiosa
declaratione consentiens.*

Credimus, docemus, & confitemur, quòd sit aliquod discrimen inter *IPSAM* hominis *NATURAM*, non tantum, quemadmodum initiò à Deo purus, & sanctus, & absq; peccato homo conditus est, verum etiam, qualem iam post lapsum naturam illam habemus: discrimen, in quam, inter *IPSAM* Naturam quæ etiam post lapsum est, permanetq; Dei creatura, & inter peccatum Originis: Et, quòd tanta sit illa Naturæ & peccati Originis differentia, quanta est inter opus Dei, & inter opus Diaboli:

I.

Credimus, docemus, & confitemur, quòd summo studio hoc discrimen sit conseruandum: propterea quòd illud dogma, nullum videlicet inter Naturam hominis corrupti & inter peccatum Originis esse discrimen, cum præcipuis fidei nostræ articulis (de creatione, de redemptione, de sanctificatione, & resurrectione carnis nostræ) pugnet, neq; saluis hisce articulis stare possit.

II.

Deus enim non modò Adami & Heuæ corpus & animam, ante lapsum, verum etiam corpora & animas nostras, post lapsum, creauit; etsi hæc iam sunt cor-

rupta

*Dent. 32.
Isa. 45. 54.
64.*

Actor. 17.

Iob. 10.

Psal. 100.

139.

Eccles. 12.

rupta. Et sanè hodie Dominus animas & corpora nostra, creaturas & opus suum esse agnoscit, Sicut scriptum est: Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu.

Et Filius Dei vnione personali illam humanam naturam, sed sine peccato, assumpsit: & non alienam, sed nostram carnem sibi adiungens arctissime copulauit eiusq; assumptæ carnis ratione verè frater noster factus est: vt scriptura testatur, Hebr. 2. Posteaquam pueri commercium habent cum carne & sanguine, & ipse similiter particeps factus est eorumdem. Item: Non Angelos assumpsit: sed semen Abrahamæ assumpsit, vnde & debuit per omnia fratribus assimilari, excepto peccato. Eandem humanam nostram Naturam, (opus videlicet suum) Christus **REDEMIT**: eandem (quæ ipsius opus est) sanctificat: eandem à mortuis resuscitat, & ingenti gloria (opus videlicet suum) ornat. Peccatum autem Originale non creauit, non assumpsit: non redemit, non sanctificat: non resuscitabit in electis: neq; vnquam gloria cœlesti ornabit aut saluabit, sed in beata illa resurrectione planè abolitum erit.

Ex his, quæ à nobis allata sunt, discrimen inter corruptam Naturam, & inter corruptionem, quæ **NATURÆ** infixæ est, & per quam Natura est corrupta, facile agnosci potest.

III.

Vicissim autem credimus, docemus atque confitemur, peccatum originis non esse leuem, sed tam profundam humanæ Naturæ corruptionem: quæ nihil sanum, nihil, incorruptum, in corpore & anima hominis, atq; aded in interioribus & exterioribus viribus eius reliquit. Sicut Ecclesia canit: Lapsus Adæ vi pessima, Humana tota massa, Natura & ipsa essentia, Corrupta, luce cassa, &c. Hoc quantum sit malum, verbi reuera est inexplicabile: neq; humanæ rationis acco-

miore indagari, sed duntaxat per verbum Dei reuelatum agnolci potest. Et sanè affirmamus, quòd hanc naturæ corruptionem ab ipsa Natura nemo, nisi solus Deus, separare queat: id quod per mortem in beata illa Resurrectione plenè fiet. Ibi enim ea ipsa Natura nostra, quam nunc circumferimus, absq; peccato Originis, & ab eodem omninò separata & remota resurget, & æterna felicitate fruetur. Sic enim scriptum est: Pelle mea circumdabor, & in carne mea videbo Deum, *Iob. 19.* quem ego visurus sum mihi, & oculi mei eum conspècturi sunt.

NEGATIVA.

Reiectio falsorum dogmatum, quæ commemorata sanè doctrine repugnant.

Reijcimus ergo & damnamus dogma illud, quo asseritur, peccatum Originale tantummodo REA-TVM & debitum esse, ex alieno delicto, absque vlla naturæ nostræ corruptione, in nos deriuatum.

Item, Concupiscentias prauas non esse peccatum, sed concretas naturæ conditiones, & proprietates quasdam Essentiales: aut, defectus illos, & malum ingens à nobis paulò antè commemoratum, non esse peccatum, propter quod homo, Christo non infensus, sit filius iræ.

Reijcimus etiã Pelagianam hæresin, qua asseritur, hominis naturam post lapsum incorruptam esse: & quidem in spiritualibus rebus totam bonam & puram in viribus suis naturalibus mansisse.

Item: Peccatum originis externum, leuem, & nullius propè momenti esse næuum, aut aspersam quandã

macu-

I.

II.

III.

IIII.

- maculam : sub qua nihilominus natura bonas suas vires, etiam in rebus spiritualibus retinuerit.
- V. Item, Peccatum Originale tantum esse externum impedimentum bonarum spiritualium virium, & non esse despoliationem & defectum earundem, sicuti cum Magnes alij succo illinitur, vis eius naturalis attrahendi ferrum non tollitur, sed tantum impeditur: aut, sicut macula de facie, aut color de pariete abstergi facile potest.
- VI. Item, Hominis Naturam & essentiam non prorsus esse corruptam: sed aliquid boni adhuc in homine reliquum, etiam in rebus spiritualibus: videlicet, bonitatem, capacitatem, aptitudinem, facultatem, industriam, aut vires, quibus in rebus spiritualibus inchoare aliquid boni, operari, aut cooperari valeat.
- VII. Contra autem rejicimus etiam falsum dogma Manichæorum, cum docetur: peccatum Originis tanquam quiddam essentiale atq; substantiale à Satana in Naturam esse infusum, & cum eadem permixtum: quemadmodum venenum & vinum miscetur.
- VIII. Item, Non ipsum animale hominem, sed aliquid aliud, & peregrinum quiddam, quod sit in homine, peccare: ideoq; non ipsam Naturam, sed tantummodo peccatum Originale in natura existens, accusari.
- IX. Rejicimus etiam atq; damnamus, vt Manichæum errorem, quando docetur, Originale peccatum propriè, & quidem nullo posito discrimine, esse Ipsam hominis corrupti Substantiam, Naturam & essentiam: ita, vt inter naturam corruptam post lapsum, per se ipsam consideratam, & inter peccatum Originis nulla prorsus sit differentia, neque vlla distinctio cogitari, aut saltem peccatum illud a Natura cogitatione discerni possit.
- X. D. Lutherus quidem Originis illud malum, peccatum Naturæ, personale, essentiale vocat: sed non eam

ob causam, quasi Natura, persona, aut essentia hominis, absque omni discrimine, sit ipsum peccatum Originis: sed ideò ad hunc modum loquitur, vt huiusmodi phrasibus discriminè inter peccatum originale, quod humanæ naturæ infixum est, & inter alia peccata, quæ actualia vocantur, meliùs intelligi possit.

XI.

Peccatum enim Originis non est quoddam delictum, quod actu perpetratur: sed intimè inhæret infixum ipsi naturæ, substantiæ, & essentiæ hominis. Et quidem, si maxime nulla vnquam praua cogitatio in corde hominis corrupti exoriretur: si nullum verbum otiosum proferretur: si nullum malum opus aut facinus designaretur: tamen Natura nihilominus corrupta est per Originale peccatum, quod nobis ratione corrupti seminis agnatum est: quod ipsum etiam scaturigo est omnium aliorum actualium peccatorum, vt sunt prauæ cogitationes, praua colloquia, prauè & sceleratè facta. Sic enim scriptum legimus: Ex corde oriuntur cogitationes malæ. Et alibi: Omne figmentum cordis tantummodo malum est, à pueritia.

Matth. 15.
Genes. 6.8.

XII.

Est etiam diligenter obseruanda varia significatio vocabuli (Naturæ) cuius æquiocatione Manichæi abutentes, errorem suum occultant, multosq; simplices homines in errorem inducunt. Quandoq; enim (Natura) ipsam hominis substantiã significat: vt, eum dicimus: Deus humanam Naturam creauit. Interdum verò per vocabulum Naturæ, intelligitur, ingenium, conditio, defectus, aut vitium alicuius rei, in ipsa natura insitu & inhærens. Vt cum dicimus: Serpentis natura est icere: Hominis natura est peccare, & peccatum. Et in hac posteriore significatione vocabulum (Naturæ) non ipsam hominis substantiam, sed aliquid, quod in natura aut substantia fixum inhæret, denotat.

XIII.

Quod verò ad Latina vocabula Substantiæ & Acci-

dentis attinet, cum ea non sint scripturae sacrae vocabula, praeterea etiam a plebe non intelligantur, abstinendum est ab illis in publicis sacris concionibus: vnde indocta plebs docetur: & haec in re simplicium & rudiorum merito habenda est ratio.

In scholis autem, & apud homines doctos (quibus horum vocabulorum significatio nota est, & qui in idem recte atque citra abusum uti possunt, proprie discernentes essentiam alicuius rei ab eo, quod aliunde accidit & per accidens inhaeret) in disputatione de peccato Originis, retinenda sunt.

Nam hisce vocabulis discrimen inter opus Dei, & inter opus Diaboli quam maxime perspicue explicari potest. Diabolus enim substantiam nullam creare, sed tantummodo per accidens, permittente Domino, substantiam a Deo creatam depravare potest.

II. DE LIBERO ARBITRIO.

Status controversiae.

CUM hominis voluntas quadruplicem habeat considerationem, Primò, ante lapsum: Secundò, post lapsum: Tertio, post regenerationem: Quarto, post resurrectionem carnis: Nunc quaestio praecipua est tantum de voluntate & viribus hominis in secundo statu, quasnam vires post lapsum primorum parentum nostrorum, ante regenerationem ex seipso habeat, in rebus spiritualibus: an proprijs viribus, antequam per spiritum Dei fuerit regeneratus, possit sese ad gratiam Dei applicare & praeparare: & num gratiam diuinam (quae illi per Spiritum sanctum in verbo & Sacramentis diuinitus instituta offertur) accipere & apprehendere possit, nec ne.

AFFIR

AFFIRMATIVA.

*Syncera doctrina de hoc articulo,
cum immota Regula verbi diuini
congruens.*

De hoc negotio hæc est fides, doctrina & confessio nostra: quod videlicet, hominis intellectus & ratio, in rebus spiritualibus prorsus sint cæca, nihilque proprijs viribus intelligere possint. Sicut scriptum est: Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus: stultitia illi est, & non potest intelligere, quia de spiritualibus examinatur.

Credimus, docemus, & confitemur etiam: Voluntatem hominis nondum renatam, non tantum a Deo esse auersam, verum etiam inimicam Deo factam: ita ut tantummodo ea velit & cupiat, ipsaque delectetur, quæ mala sunt, & voluntati diuinæ repugnant. Scriptum est enim: Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Item: Affectus carnis inimicitia est aduersus Deum: neque enim legi subicitur, ac ne potest id quidem. Itaque credimus quantum abest, ut corpus mortuum seipsum viuificare, atque sibi ipsi corporalem vitam restituere possit, tantum abesse, ut homo, qui ratione peccati spiritualiter mortuus est, seipsum in vitam spiritualem reuocandi vllam facultatem habeat, sicut scriptum est: Cum essemus mortui in peccatis, conuiuificauit nos cum Christo, &c. Itaque etiam ex nobismetipsis, tanquam ex nobis, non sumus idonei, ut aliquid boni cogitemus: quod verò idonei sumus, id ipsam a Deo est.

Conuersionem autem hominis operatur Spiritus sanctus non sine medijs: sed ad eam efficiendam uti solet prædicatione & auscultatione verbi Dei, sicut

I.

1. Cor. 2.

II.

Genes. 8.

Roman. 8.

Ephes. 2.

2. Cor. 3.

III.

Roman. 1. scriptum est: Euangelion est potentia Dei ad salutem
Roman. 10. omni credenti. Et: Fides est ex auditu verbi Dei. Et
Psal. 95. sanè vult Dominus, vt ipsius Verbum audiatur, neque
Actor. 16. ad illius prædicationem aures obturentur. Huic verbo
Roman. 9. adest præsens Spiritus sanctus, & corda hominum aperit,
1. Cor. 3. vt, sicut Lydia in Actis Apostolicis, diligenter attendant, & ita conuertantur, sola gratia & virtute Spiritus sancti, cuius vnus & solius opus est hominis conuersio. Si enim Spiritus sancti gratia absit, nostrum velle & currere, nostrum plantare, seminare & rigare, profectim frustanea sunt: si, videlicet, ille incrementum non largiatur, Sicut Christus inquit: Sine me nihil potestis facere. Et his quidem paucis verbis Christus libero arbitrio omnes vires derogat, omniaque gratia diuinae adscribit: ne quis coram Deo habeat, de quo gloriatur.

NEGATIVA.

Reiectio contrariæ & falsæ doctrine.

Repudiamus igitur & damnamus omnes, quos iam recitabimus, errores, cum verbi diuini regula non congruentes.

I.

Primò delirum philosophorum Stoicorum dogma, quemadmodum & Manichæorum furorem, qui docuerunt, omnia, quæ eueniant, necessariò fieri, & aliter fieri profectus non posse: & hominè omnia coactum facere, etiam ea, quæ in rebus externis agat: eumque ad designanda mala opera & scelera (qualia sunt, libidines vage, rapina, cædes, furta, & similia) cogi.

II.

Repudiamus etiam crassum illum Pelagianorum errorem, qui asserere non dubitarunt, quòd homo proprijs viribus, sine gratia Spiritus sancti sese ad Deum conuertere, Euangelio credere, legi diuinae en-

animò

anime parere, & hac ratione peccatorum remissionem ac vitam æternam ipse promereri valeat.

Præter hos errores rejicimus & Semipelagianorum falsum dogma, qui docent, hominem proprijs viribus inchoare posse suam conuersionem; absoluere autem sine Spiritus sancti gratia non posse.

Item, cum docetur, licet homo non renatus, ratione liberi Arbitrij, ante sui regenerationem infirmior quidem sit, quam vt conuersionis suæ initium facere, atque proprijs viribus sese ad Deum conuertere, & legi Dei toto corde parere valeat: tamen, si Spiritus sanctus prædicatione verbi initium fecerit, suamque gratiam in verbo homini obtulerit, tum hominis voluntatem, proprijs & naturalibus suis viribus quodammodo aliquid, licet id modicum, infirmum, & languidum admodum sit, conuersionem adiuuare, atque cooperari, & seipsam ad gratiam applicare, præparare, eam apprehendere, amplecti, & Euangelio credere posse.

Item, Hominem, post regenerationem, legem Dei perfecte obseruare atque implere posse: eamque impletionem esse nostram coram Deo iustitiam, qua vitam æternam promereamur.

Rejicimus etiam damnamusque; Enthusiastarum errorem: qui fingunt, Deum immediatè, absque verbi Dei auditu, & sine Sacramentorum usu, homines ad se trahere, illuminare, iustificare & saluare.

Item, Deum in conuersione & regeneratione hominis, Substantiam & Essentiam veteris Adami, & præcipuè animam rationalem penitus abolere, nouamque animæ essentiam ex nihilo, in illa conuersione & regeneratione creare.

Item, Cum hi sermones citra declarationem vsurpantur, quod videlicet hominis voluntas, ante conuersionem, in ipsa conuersione, & post conuersionem,

III.

IIII.

V.

VI.

Enthusiasta vocantur, qui neglecta prædicatione Verbi diuini, caelestes reuelationes Spiritus expectant.

VII.

VIII.

Spiritu sancto repugnet: & quod Spiritus sanctus in-
detur, qui ex proposito & pertinaciter ipsi resistunt.
Nam Deus in conuersione ex nolentibus volentes fa-
cit, & in volentibus habitat: vt Augustinus loqui solet.

Quod verò ad dicta quædam, tum Patrum, tum
Neotericorum quorundam doctorum attinet: Deus
trahit, sed volentem trahit: & hominis voluntas in
conuersione non est otiosa, sed agit aliquid: iudica-
mus hæc formæ sanorum verborum non esse analo-
ga. Afferuntur enim hæc dicta, ad confirmandam fal-
sam opinionem, de viribus humani arbitrij in hominis
conuersione, contra doctrinam, quæ soli gratiæ diui-
næ id opus attribuit. Ideoq; ab eiusmodi sermonibus,
quando de conuersione hominis ad Deum agitur, ab-
stinendum censemus.

Contra autem rectè docetur, quod Dominus in
conuersione, per Spiritus sancti tractionem (id est,
motum & operationem) ex hominibus repugnantibus
& nolentibus, volentes homines faciat: & quod post
conuersionem in quotidianis pœnitentiæ exercitijs
hominis renati voluntas non sit otiosa, sed omnibus
Spiritus sancti operibus, quæ ille per nos efficit, etiam
cooperetur.

Item, Quod D. Lutherus scripsit, hominis volun-
tatem in conuersione purè passiuè se habere: id rectè
& dextrè est accipiendum, videlicet, respectu diuinæ
gratiæ in accendendis nouis motibus: hoc est, de eo
intelligi oportet, quando Spiritus Dei per verbum au-
ditum, aut per vsum Sacramentorum hominis volun-
tatem aggreditur, & conuersionem atque regeneratio-
nem in homine operatur. Postquam enim Spiritus san-
ctus hoc ipsum iam operatus est, atque effecit, homi-
nisq; voluntatem sola sua diuina virtute & operatio-
ne immutauit atque renouauit: tunc reuera hominis
noua illa voluntas instrumentum est & organon De-

Spiritus sancti, vt ea non modò gratiam apprehendat, verùm etiam in operibus sequentibus Spiritui sancto cooperetur.

Relinquantur igitur ante conuersionem hominis, duæ tantùm efficientes causæ, (ad conuersionem efficaces) nimirum Spiritus sanctus, & verbum Dei, quod est instrumentum Spiritus sancti, quo conuersionem hominis efficit. Hoc verbum homo certè audire debet: sed tamen vt illud ipsum vera fide amplectatur, id nequaquam suis viribus proprijs, sed sola gratia & operatione Dei Spiritus Sancti obtinere potest.

III.

DE IUSTITIA FIDEI
CORAM DEO.*Status controuersie.*

UNANIMI consensu (ad normam verbi diuini & sententiam Augustanæ Confessionis) in Ecclesijs nostris docetur, nos peccatores longè miserrimos sola in Christum fide coram Deo iustificari & saluari: ita vt Christus solus nostra sit iustitia. Hic autem Iesus Christus saluator noster, & iustitia nostra, verus Deus est, & verus homo, etenim diuina & humana naturæ in ipso sunt personaliter vnitæ. Quæsitum igitur fuit: secundùm quam naturam Christus nostra sit iustitia? Et hac occasione duo errores & quidem inter se pugnantes, Ecclesias quædam perturbârunt.

Vna enim pars sensit, Christum tantummodò secundùm diuinam naturam esse nostram iustitiam: si videlicet ille per fidem in nobis habitet: etenim omnia hominũ peccata, collata nimirũ cum illa per fidem inhabitante diuinitate, esse instar vnius guttulæ aquæ, cum

Jerem. 23.
1. Cor. 1.
2. Cor. 5.

magno mari comparata. Contra hanc opinionem alij quidam asseruerunt, Christum esse nostram coram Deo iustitiam, duntaxat secundum humanam naturam.

AFFIRMATIVA.

*Syncera doctrina piarum Ecclesiarum,
vtrique commemorato errori opposita.*

I.

AD refellendum vtrumque errorem, credimus, docemus, & confitemur vnanimiter: quod Christus verè sit nostra iustitia: sed tamè neq; secundum solam diuinam naturam, neq; secundum solam humanam naturam, sed totus Christus, secundum vtramque naturam, in SOLA, videlicet, obedientia sua: quam Patri ad mortem vsq; absolutissimam Deus & homo præstitit: eaque nobis peccatorum omnium remissionem, & vitam æternam promeruit. Sicut scriptum est: Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per vnius obedientiam iusti constituentur multi, Rom. 5.

II.

Credimus igitur, docemus, & confitemur, hoc ipsum nostram esse coram Deo iustitiam, quod Dominus nobis peccata remittit, ex mera gratia, absq; vlllo respectu præcedentium, præsentium, aut consequentium nostrorum operum, dignitatis aut meriti. Ille enim donat atque imputat nobis iustitiam obedientie Christi: propter eam iustitiam à Deo in gratiam recipimur, & iusti reputamur.

III.

Credimus etiam, docemus, & confitemur, SOLAM FIDEM esse illud medium & instrumentum, quo Christum saluatorem, & ita in Christo iustitiam illam, quæ coram iudicio Dei consistere potest, apprehendimus: propter Christum enim fides illa nobis ad iustitiam imputatur, Rom. 4.

Credi

Credimus præterea, docemus & confitemur, fidem illam iustificante non esse nudam notitiam historice de Christo, sed ingens atq; tale DEI donum, quo Christum Redemptorem nostrum, in verbo Euangelij rectè agnoscimus, ipsique confidimus: quòd videlicet propter solam ipsius obedientiam, ex gratia, remissionem peccatorum habeamus, sancti & iusti coram Deo Patre reputemur, & æternam salutem consequamur.

Credimus, docemus, & confitemur, vocabulum (iustificare) phrasi scripturæ sacræ, in hoc articulo, idem significare, quòd absolvere à peccatis: vt ex dicto Salomonis intelligi potest: Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterq; apud Deum. Item: Quis accusabit electos Dei? Deus est, qui iustificat.

Et, si quando pro vocabulo iustificationis, vocabula regenerationis & viuificationis vsurpantur: (quòd in Apologia Augustanæ Confessionis factum est) sunt ea in illa superiore significatione accipienda. Nam aliàs eæ voces de hominis renouatione intelligendæ sunt, quæ à fidei iustificatione rectè discernitur.

Credimus, docemus, & confitemur etiam, etsi verè in Christum credentes & renati multis infirmitatibus & næuis vsq; ad mortem sunt obnoxij: non tamen illis ve de iustitia, quæ per fidem ipsis imputatur, vel de æterna salute esse dubitandum: quin potiùs firmiter illis statuendum esse, quòd propter Christum, iuxta promissionem & immotum verbum Euangelij, Deum sibi placatum habeant.

Credimus, docemus, & confitemur, quòd ad conseruandam puram doctrinam de iustitia fidei coram Deo, necessarium sit: vt particulæ exclusiue, (quibus Apostolus Paulus Christi meritum ab operibus notis profus separat, SOLI QVE Christo eam gloriam

IIII.

IIIV

V.

Prosey. 17.

Roman. 8.

VI.

VII.

tribuit) quam diligentissime retineantur, ut cum Paulus scribit, ex gratia, gratis, sine meritis, absq; lege, sine operibus, non ex operibus: Quæ omnia hoc ipsum dicunt: S O L A fide in Christum iustificamur & saluamur.

VIII.

Galat. 5.

Credimus, docemus, & confitemur, etiam antecedens contritio, & subsequens noua obedientia ad articulum iustificationis coram Deo non pertinent: non tamen talem fidem iustificantem esse fingendam, quæ vnâ cum malo proposito, peccandi videlicet, & contra conscientiam agendi, esse & stare possit. Sed postquam homo per fidem est iustificatus, tum veram illam & viuam fidem esse per charitatem efficacem, & bona opera semper fidem iustificantem sequi, & vnâ cum ea, si modò vera & viuâ fides est, certissimè deprehendi. Fides enim vera nunquam sola est, quin charitatem & spem semper secum habeat.

ANTITHESIS, SEV NEGATIVA.

Reiectio contraria & falsæ doctrina.

Repudiamus ergo, & damnamus omnia falsâ dogmata, quæ iam recitabimus.

- I. Christum esse iustitiam nostram solummodo secundum diuinam naturam.
- II. Christum esse iustitiam nostram tantummodo iuxta humanam naturam.
- III. In dictis Prophetis & Apostolicis, vbi de iustificatione fidei agitur, vocabula (iustificare & iustificari) non idem esse, ac à peccatis absoluerè, & absolui, & remissionem peccatorum consequi, Sed nos per charitatem à Spiritu sancto infusam, per virtutes, & per

opera

opera, quæ à charitate promanant, re ipsa coram Deo iustos fieri.

Fidem non respicere in solam Christi obedientiam, sed in diuinam eius naturam: quatenus, videlicet, ea in nobis habitet atq; efficax sit: vt per eam inhabitationem peccata nostra regantur.

Fidem esse talem fiduciam in obedientiam Christi, quæ possit in eo etiam homine permanere & consistere, qui vera pœnitentia careat, & vbi charitas non sequatur: sed qui contra conscientiam in peccatis perseveret.

Non ipsum Deum, sed tantùm dona Dei in credentibus habitare.

Fidem ideo salutem nobis conferre, quòd nouitas illa, quæ in dilectione erga Deum & proximum consistit, per fidem in nobis incoëtur.

Fidem in iustificationis negotio primas quidẽ partes tenere: sed tamen etiam renouationem & charitatem ad iustitiam nostram coram Deo pertinere: ita vt renouatio & charitas quidem non sint principalis causa nostræ iustitiæ: sed tamen iustitiam nostram coram Deo (si absint renouatio & charitas) non esse integram & perfectam.

Credentes in Christum coram Deo iustos esse & saluos, simul per imputatam Christi iustitiam, & per inchoatam nouam obedientiam: vel, partim quidem per imputationem iustitiæ Christi, partim verò per inchoatam nouam obedientiam.

Promissionem gratiæ nobis applicari per fidem in corde, & præterea etiam per confessionem, quæ ore fit, & per alias virtutes.

Fidem non iustificare sine bonis operibus: itaq; bona opera necessariò ad iustitiam requiri, & absq; eorum præsentia hominem iustificari non posse.

IIII.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

DE

III.

DE BONIS OPERIBVS.

Status controuersie.

INDOCTRINA de bonis operibus, duæ controuersie in quibusdam Ecclesijs ortæ sunt.

I. Primum schisma inter Theologos quosdam factum est, cum alij assererent: bona opera necessaria esse ad salutem: impossibile esse saluari sine bonis operibus: Et, neminem vnquam sine bonis operibus saluatum esse: Alij verò docerent: Bona opera ad salutem esse perniciofa.

II. Alterum schisma inter Theologos nonnullos super vocabulis (necessarium & liberum) ortum est. Altera enim pars contendit, vocabulum (necessarium) non esse usurpandum de noua obedientia: eam enim non a necessitate quadam & coactione, sed à spontaneo spiritu promanare. Altera verò pars vocabulum (necessarium) prorsus retinendum censuit: propterea, quòd illa obedientia non in nostro arbitrio posita & libera sit, sed homines renatos illud obsequium debere præstare.

Et dum de commemoratis illis vocabulis disputatum est, tandem etiam de re ipsa fuit disceptatum. Alij enim contenderunt, Legem apud Christianos prorsus non esse docendam: sed tantummodò doctrina Euangelij homines ad bona opera inuitandos esse. Alij hanc opinionem impugnarunt.

AFFIR.

AFFIRMATIVA.

*Sincera Ecclesie doctrinae de hac
controuersia.*

VThæ controuersiaë solidè & dextrè explicentur atq; decidantur, hæc nostra fides, doctrina & confessio est.

Quòd bona opera veram fidem (si modò ea non sit mortua, sed viua fides) certissimè atq; indubitato sequantur, tanquam fructus bonæ arboris.

Credimus etiam, docemus, & confitemur: quòd bona opera penitus excludenda sint, non tantùm cum de iustificatione fidei agitur, sed etiam cum de salute nostra æterna disputatur, sicut Apostolus perspicuis verbis testatur, cum ait: Sicut & Dauid dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati, quorùm remissa sunt iniquitates, & quorum testata sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, &c. Et alibi: Gratia, inquit, estis saluati, per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur.

Credimus, docemus, & confitemur, omnes quidem homines, præcipuè verò eos, qui per Spiritum sanctum regenerati sunt & renouati, ad bona opera facienda debitores esse.

Et in hac sententia vocabula illa (necessarium, debere, oportere) rectè vsurpantur, etiam de renatis hominibus, & cum forma sanorum verborum non pugnant.

Sed tamen per vocabula (necessitas, necessarium) quando videlicet de renatis est sermo, non intelligenda est coactio, sed tantùm debita illa obedientia: quam verè credentes, quatenus renati sunt, non ex coactione, aut compulsu legis, sed libero & spontaneo spiritu

præ.

I.

II.

Roman. 4.

Ephes. 2.

III.

IIII.

V.

Rom. 7.8. præstant : quandoquidem non ampliùs sub lege sunt, sed sub gratia.

VI. Credimus igitur, docemus & confitemur, cum dicitur : renatos bene operari libero & spontaneo spiritu, id non ita accipiendum esse, quòd in hominis renati arbitrio relictum sit, bene aut malè agere, quando ipsi visum fuerit: vt nihilominus tamen fidem retineat, etiam si in peccatis ex proposito perseueret.

VII. Hoc tamen non aliter, quàm de spiritu hominis iam liberato intelligendum est : sicut hanc rem ipse Christus, eiusq; Apostoli declarant : quòd videlicet spiritus hominis liberatus bene operetur, non formidine peccatæ, vt seruus: sed iustitiæ amore : qualem obedientiam filij præstare solent.

VIII. Hanc verò libertatem spiritus, in electis Dei filijs non perfectam, sed multiplici infirmitate adhuc gravatam agnoscimus : quemadmodum D. Paulus super eam *Roman. 5.* *Galat. 5.* re de sua ipsius persona conqueritur.

IX. Illam tamen infirmitatem Dominus electis suis non imputat : idq; propter mediatorem Christum. Sic enim scriptum est : nihil iam damnationis est his, qui in Christo Iesu sunt.

X. Credimus præterea, docemus, & confitemur, fidem & salutem in nobis conseruari aut retineri non per opera, sed tantùm per Spiritum Dei, & per fidem (quæ scilicet salus custoditur) bona autem opera testimonia esse, quòd Spiritus sanctus præsens sit, atque in nobis habitet.

NEGATIVA.

Falsa doctrina, superiori repugnans

I. **R**ejicimus igitur, & damnamus subsequentes phrasas, cum docetur : Bona opera necessaria esse a-

salutem: Neminem vnquam sine bonis operibus saluatum: Impossibile esse sine bonis operibus saluari.

Repudiamus & damnamus nudam hanc, offendiculi plenam, & Christianæ disciplinae perniciosam phrasin: Bona opera noxia esse ad salutem.

His enim postremis temporibus, non minùs necessarium est, vt homines ad rectè & piè viuendi rationem, bonaq; opera inuitentur atq; moneantur, quàm necessarium sit, vt ad declarandam fidem atq; gratitudinem suam erga Deum in bonis operibus sese exercent: quàm necessarium est, cauere, ne bona opera negotio iustificationis admisceantur. Non minùs enim homines Epicurea persuasione de fide, quàm Pharisæica & Papistica fiducia in propria opera & merita, damnationem incurrere possunt.

Præterea reprobamus atq; damnamus dogma illud: quòd fides in Christum non amittatur, & Spiritus sanctus nihilominus in homine habiter, etiamsi sciens volensq; peccet: & quòd sancti atque electi Spiritum sanctum retineant, tametsi in adulterium, aut in alia scelera prolabantur, & in ijs perseuerent.

V.

DE LEGE ET EVANGELIO.

Status controuersie.

QVAESITVM fait: an Euangelium propriè sit tantummodò concio de gratia Dei, quæ remissionem peccatorum nobis annunciet: an verò etiam si concio penitentia, arguens peccatum incredulitatis, quippe quæ non per legem, sed per Euangelion duntaxat arguatur.

AFFIR-

II.

I.

II.

III.

IIII.

V.

AFFIRMATIVA.

*Sincera doctrina, cum norma verbi
Dei congruens.*

- I. **C**redimus, docemus, & confitemur, discrimen Legis & Euangelij, vt clarissimum quoddam lumen, singulari diligentia in Ecclesia Dei retinendum esse: vt verbum Dei iuxta admonitionem D. Pauli, rectè secari queat.
- II. Credimus, docemus, & confitemur, Legem esse propriè doctrinam diuinitus reuelatam, quæ doceat, quid iustum, Deoq; gratum sit: quæ etiam, quicquid peccatum est, & voluntati diuinæ aduersatur, redarguat.
- III. Quare, quicquid extat in sacris literis, quod peccata arguit, id reuera ad Legis concionem pertinet.
- IIII. Euangelion verò propriè doctrinam esse censemus, quæ doceat, quid homo credere debeat, qui Legi Deo non satisfecit, & idcirco per eandem damnatur: videlicet, quòd illum credere oporteat, Iesum Christum omnia peccata expiâsse, atq; pro ijs satisfecisse, & remissionem peccatorum, iustitiam coram Deo consequentem, & vitam æternam, nullo interueniente peccatore illius merito, impetrâsse.
- V. Cùm autem vocabulum (Euangelij) non semper in vna eademq; significatione in sacra scriptura usurpetur: vnde & dissensio illa primùm orta est: credimus, docemus, & confitemur, si vocabulum (Euangelij) à tota Christi doctrina accipiarur, quam ipse in ministerio suo, (quemadmodum & eius Apostoli) professus est, (in qua significatione Marc. 1. & Actor. 20. vox illa usurpatur) rectè dici & doceri, Euangelium esse concionem de pœnitentia & remissione peccatorum.

Quand

Quando verò Lex & Euangelion, sicut & ipse Moyses vt doctor Legis, & Christus vt doctor Euangelij, inter se conferuntur: credimus, docemus, & confitemur, quòd Euangelion non sit concio pœnitentiæ: arguas peccata: sed quòd propriè nihil aliud sit, quàm lætissimum quoddam nuncium, & concio plena consolationis, non arguens aut terrens: quandoquidem conscientias contra terrores Legis solatur, easque in meritum solius Christi respicere iubet, & dulcissima predicatione, de gratia & fauore Dei, per meritum Christi impetrato, rursus erigit.

VI.

Quod verò ad reuelationem peccati attinet, sic seferes habent. Velum illud Moysis omnium hominum oculis est obductum, quàm diu solam Legis concionem, nihil autem de Christo audiunt. Itaque peccata sua ex Lege non verè agnoscunt: sed aut hypocritæ sunt, qui iustitiæ propriæ opinione turgent, quales olim erant Pharisei: aut iam peccatis suis desperât: quod Iudas proditor ille fecit. Eam ob causam Christus tumisit sibi legem explicandam spiritualiter: & hoc modo ira Dei de cœlo reuelatur super omnes peccatores: vt vera legis sententia intellecta, animaduertatur, quanta sit illa ira. Et sic demùm peccatores ad legem remissi, verè & rectè peccata sua agnoscunt. Talem verò peccatorum agnitionem solus Moyses nunquam ex ipsis extorquere potuisset.

VII.

*Matth. 5.**Rom. 7.*

Et si igitur concio illa de passione & morte Christi, filij Dei, seueritatis & terroris plena est, quæ iram Dei aduersus peccata ostendit: vnde demùm homines ad legem Dei propiùs adducuntur: postquam velum illud Moysis ablatum est: vt tandem exactè agnoscant, quanta videlicet Dominus in lege sua à nobis exigat, quorum nihil nos præstare possumus: ita, vt vniuersam nostram iustitiam in solo Christo querere oporteat. Tamen, quàm diu nobis Christi passio & mors iram

VIII.

P p

Dei

Dei ob oculos ponunt, & hominem perterrefaciunt, tam diu non sunt propriè concio Euangelij, sed Legis & Moyſis doctrina: & sunt alienum opus Chriſti, per quod accedit ad proprium ſuum officium, quod eſt, prædicare de gratia Dei, conſolari, & viuificare. Hæc propria ſunt prædicationis Euangelicæ.

NEGATIVA.

Contraria & falſa doctrina, qua reiicitur.

Reiicimus igitur, vt falſum & pernicioſum dogma, cum aſſeritur: quòd Euangelion propriè ſit concio pœnitentiæ, arguens, accusans, & damnans peccata: quodque non ſit tantummodo concio de gratia Dei. Hac enim ratione Euangelion rursus in legem transformatur: meritum Chriſti, & ſacræ literæ obſcurantur: pijs mentibus vera & ſolida conſolatio eripitur: & Pontificijs erroribus & ſuperſtitioſis foris aperiuntur.

VI.

DE TERTIO VSV LEGIS.

Status controuerſiæ.

VM conſtet, legem Dei propter tres cauſas hominibus datam eſſe. Primò, vt externa quædam diſciplina conſeruetur, & feri atque intractabiles homines quaſi repagulis quibuſdam coercerentur. Secundò, vt per legem homines ad agnitionem ſuorum peccatorum adducantur. Tertio, vt homines iam renati, quibus tamen omnibus multum adhuc

carnis adhereret, eam ipsam ob causam certam aliquam regulam habeant, ad quam totam suam vitam formare possint & debeant, &c. Orta est inter paucos quosdam Theologos controuersia, super tertio vsu Legis: videlicet, an Lex etiam renatis inculcanda, & eius observatio apud eos vrgenda sit, an non. Alij vrgendam legem censuerunt: alij negarunt.

AFFIRMATIVA:

*Sincera & pia doctrina de hac
controuersia.*

Credimus, docemus, & confitemur, etsi verè in Christum credentes, & sincerè ad Deum conuersi, à maledictione & coactione legis per Christum liberati sunt: quòd ij tamen propterea non sint absque lege: quippe quos filius Dei eam ob causam redemit, vt legem Dei diu noctuque meditentur, atque in eius obseruatione sese assiduè exerceant. Etenim ne primi quidè nostri parentes, etiam ante lapsum, prorsus sine lege vixerant: quæ certè cordibus ipsorum in scripta erat: quia Dominus eos ad imaginem suam creauerat.

Credimus, docemus, & confitemur, concionem legis non modò apud eos, qui fidem in Christum non habent, & penitentiam nondum agunt, sed etiam apud eos, qui verè in Christum credunt, verè ad Deum conuersi & renati, & per fidem iustificati sunt, sedulo vrgendam esse.

Etsi enim renati, & spiritu mentis suæ renouati sunt: tamen regeneratio illa & renouatio, in hac vita non est omnibus numeris absoluta, sed duntaxat inchoata. Et credentes illi, spiritu mentis suæ perpetuò fluctantur cū carne, hoc est, cū corrupta natura, quæ in

I.

Psal. 1.119.

Gen. 2.3.

II.

III.

Galat. 5.
Roman. 7.

Rom. 12.

I. Cor. 9.

Galat. 6.

Psal. 119.

Heb. 13.

IIII.

V.

Roman. 7.

VI.

nobis ad mortem usque hæret. Et propter veterem Adamum, qui adhuc in hominis intellectu, voluntate, & in omnibus viribus eius infixus residet, opus est, ut homini Lex Dei semper præluceat: ne quid privatæ devotionis affectu in negotio Religionis confingat, & cultus diuinos verbo Dei non institutos eligat. Item, ne vetus Adam pro suo ingenio agat, sed potius contra suam voluntatem, non modò admonitionibus & minis Legis, verùm etiam pœnis & plagis coërceatur, ut spiritui obsequatur, seque ipsi captiuum tradat.

Iam quod ad discrimen operum, legis & fructuum spiritus attinet; credimus, docemus, & confitemur, quòd opera illa, quæ secundùm præscriptum legis fiunt, eatenus opera legis sint & appellentur, quatenus ea solummodò vrgendo, & minis pœnarum atque iræ diuinæ, ab homine extorquentur.

Fructus verò spiritus sunt opera illa, quæ Spiritus Dei in credentibus habitans, per homines renatos operatur: & quæ à credentibus fiunt, quatenus renati sunt; ita quidem sponte ac liberè, quasi nullum præceptum vnquam accepissent, nullas minas audiissent, nullamque remunerationem expectarent. Et hoc modo filij Dei in lege viuunt, & secundùm normam legis diuinæ vitam suam instituunt: hanc viuendi rationem D. Paulus vocare solet in suis epistolis, legem Christi, & legem mentis.

Ad hunc modum vna eademque lex est manetque, immota videlicet Dei voluntas, siue pœnitentibus siue impœnitentibus, renatis aut non renatis proponatur. Discrimen autem, quòd ad obedientiam, duntaxat in hominibus est: quorum alij non renati legi obedientiam qualemcunque à lege requisitam præstant: sed coacti & inuiti id faciunt: (sicut etiã renati faciunt, quatenus adhuc carnales sunt) Credentes verò in Christum, quatenus renati sunt, absque coactione, libero & spon-

tanco

taneo spiritu, talem obedientiam præstant, qualem alias nullæ, quantumvis seuerissimæ legis comminationes extorquere possent.

NEGATIVA.

Falsæ doctrinæ reiectio.

Repudiamus itaque vt perniciosum & falsum dogma, quod Christianæ disciplinæ & veræ pietati aduersatur: cum docetur, quod Lex Dei (eo modo, quo supra dictum est) non sit pijs & verè credentibus, sed tantum impijs infidelibus & non agentibus penitentiam, proponenda, atque apud hos solos sit urgenda.

VII.

DE COENA DOMINI.

Et si Cingliani doctores non in eorum Theologorum numero, qui Augustanam Confessionem agnoscunt & profitentur, habendi sunt: quippe qui tum, cum illa Confessio exhiberetur, ab eis secessionem tegerunt: Tamen cum nunc sese in eorum cœtum callidè ingerant, erroremq; suum sub prætextu piæ illius confessionis quàm latissimè spargere conentur, etiam de hac controuersia Ecclesiam Dei erudendam iudicauimus.

Status controuersie, quæ est inter nos & Sacramentarios, in hoc articulo.

Queritur, an in sacra Cœna verum corpus & verus sanguis Domini nostri IESU CHRISTI verè & substantialiter sint præsentia, atque cum

pane & vino distribuuntur, & ore sumantur, ab omnibus illis, qui hoc Sacramento vtuntur: siue digni sint, siue indigni, boni aut mali, fideles aut infideles: ita tamen, vt fideles è Cœna Domini consolationem & vitam percipiant: infideles autem eam ad iudicium sumant. Cingiani hanc præsentiam & dispensationem corporis & sanguinis Christi in sacra cœna negant: nos verò tandem asseueramus.

Ad solidam huius controuersiæ explicationem primùm sciendum est, duo esse sacramentorum genera. Quidam enim sunt Sacramentarij crassi admodum: hi perspicuis & clavis verbis id apertè protestantur, quòd corde sentiunt: quòd videlicet, in cœna Domini nihil ampliùs, quàm panis & vinum sint præsentia, ibique distribuuntur, & ore percipiuntur. Alij autem sunt versuti & callidi, & quidem omnium nocentissimi Sacramentarij: hi de negotio cœnæ Dominicæ loquentes, ex parte nostris verbis splendide admodum vtuntur: & præ se ferunt, quòd & ipsi veram præsentiam veri, substantialis, atq; viui corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna credant: eam tamen præsentiam & manducationem dicunt esse spirituales, quæ fiat fide. Et hi posteriores Sacramentarij sub his splendidis verbis eandem crassam, quam priores habent, opinionè occulant & retinent: quòd videlicet præter panem & vinum, nihil ampliùs in Cœna Domini sit præsens, & ore sumatur. Vocabulū enim (spiritualiter) nihil aliud ipsis significat, quàm spiritum Christi, seu virtutem absentis corporis Christi, eiusque meritum, quòd præsens sit: Ipsum verò Christi corpus nullo prorsus modo esse præsens, sed tantummodò id sursum in supremo cœlo contineri sentiunt: & affirmant oportere nos cogitationibus fidei sursum assurgere, inque cœlum ascendere: & ibidem (nulla autem ratione cum pane & vino sacra

Cœnæ)

Cœnæ) illud corpus & sanguinem Christi quæren-
dam esse.

AFFIRMATIVA.

*Confessio sincera doctrine, de Cœna
Domini, contra Sacramentarios.*

Credimus, docemus, & confitemur, quòd in Cœ-
na Domini, corpus & sanguis Christi verè & sub-
stantialiter sint præsentia: & quòd vnà cum pane
& vino verè distribuuntur, atq; sumantur.

Credimus, docemus, & cõfitemur, verba Testamen-
ti Christi non aliter accipienda esse, quàm sicut verba
ipsa ad literam sonant: ita, ne panis, absens Christi
corpus, & vinum, absentem Christi sanguinem signifi-
cent: sed vt propter sacramentalem vnionem, panis &
vinum verè fiat corpus & sanguis Christi.

Iam quòd ad Consecrationem attinet, credimus,
docemus, & confitemur, quòd nullum opus huma-
num, neque vlla ministri Ecclesiæ pronuntiatio præ-
sentis corporis & sanguinis Christi in Cœna causa sit
sed quòd hoc soli omnipotenti virtuti Domini nostri
Iesu Christi sit tribuendum.

Interim tamen vnanimi consensu, credimus, doce-
mus, & confitemur, in vsu Cœnæ Dominicæ verba in-
stitutionis Christi nequaquam omittenda, sed publicè
recitanda esse, sicut scriptum est: Calix benedictionis,
cui benedicimus, nonne comunicatio sanguinis Chri-
sti est? &c. Illa autem benedictio fit per recitationem
verborum Christi.

Fundamenta autem, quibus in hoc negotio CON-
TRA SACRAMENTARIOS nitimur, hæc sunt: quæ
etiam D. Lutherus in maiore sua de Cœna Domini
confessione posuit.

I.

II.

III.

IIII.

V.

Primum fundamentum est articulus fidei nostrae Christianae, videlicet, Iesus Christus est verus, essentialis, naturalis, perfectus Deus & homo in unitate personae, inseparabilis & indiuisus.

Secundum: quod Dextera Dei ubique est: ad eam autem Christus, ratione humanitatis suae, verè & re ipsa, collocatus est: ideoque praesens gubernat, in manu sua, & sub pedibus suis, vt scriptura loquitur, habet omnia, quae in caelo sunt & in terra. Ad eam Dei dexteram nullus alius homo, ac ne Angelus quidem, sed solus Mariae filius collocatus est, vnde & ea, quae diximus praestare potest.

Tertiù: quod verbù Dei non est falsum, aut mendax.

Quartum: quod Deus varios modos nouit & in sua potestate habet, quibus alicubi esse potest: neque ad vnicum illum alligatus est, quem Philosophi *LOCALEM* aut circumscriptum appellare solent.

VI.

Credimus, docemus, & confitemur, corpus & sanguinem *CHRISTI* non tantùm spiritualiter per fidem, sed etiam ore, non tamen Capernaicè, sed supernaturali & caelesti modo, ratione Sacramentalis unionis, cum pane & vino sumi. Hoc enim verba Christi perspicuè testantur, quibus praecipit, accipere, edere, bibere: idque ab Apostolis factum esse, scriptura commemorat, dicens: Et biberant ex eo omnes. Et Paulus inquit: Panis, quem frangimus, est communicatio corporis Christi: hoc est, qui hunc panem edit, corpus Christi edit. Idem magno consensu praecipit ex antiquissimis Ecclesiae doctoribus, Chrysothomus, Cyprianus, Leo primus, Gregorius, Ambrosius, Augustinus, testantur.

*Marc. 14.
1. Cor. 10.*

VII.

Credimus, docemus, & confitemur, quod non tantùm verè in Christum credentes, & qui dignè ad coenam Domini accedunt: verùm etiã indigni & infideles verum corpus & sanguinem Christi sumant; ita tamen

vt nec

et nec consolationem nec vitam inde percipiant, sed potius, ut illis sumtio ea ad iudicium & damnationem edat, si non conuertantur, & pœnitentiam agant.

Et si enim Christum, ut Saluatorem, à se repellunt, tamen eundem, licet maximè inuiti, ut seuerum iudicem, admittere coguntur. Is verò non minùs præsens iudicium suum, in conuiuis illis impœnitentibus, exercet, quàm præsens consolationem & vitam in cordibus verè credentium & dignorum conuiuarum operatur.

Credimus, docemus, & confitemur, vnum tantùm genus esse indignorum conuiuarum: ij sunt soli illi, qui non credunt. De his scriptum est: Qui non credit, iam iudicatus est. Et hoc iudicium indigno sacræ Cœnæ visu cumulatur & aggrauatur.

Credimus, docemus, & confitemur, quòd nullus verè credentium, quàm diu viuam fidem retinet, factam Domini cœnam ad iudicium sumat: quantacumq; fidei imbecillitate laboret. Cœna enim Domini imprimis propter infirmos in fide, pœnitentes tamen, instituta est: ut ex ea veram consolationem & imbecillis fidei suæ confirmationem percipiant.

Credimus, docemus, & confitemur, totam dignitatem conuiuarum cœlestis huius Cœnæ in sola sacratissima obedientia & absolutissimo Christi merito consistere. Illud autem nobis vera fide applicamus, & de applicatione huius meriti per Sacramentum certi reddimur, atque in animis nostris confirmamur. Nequaquam autem dignitas illa ex virtutibus nostris, aut ex internis vel externis nostris præparationibus pendet.

NEGATIVA.

Contrariæ & damnatæ Sacramentariorum doctrine reiectio.

VIII.

Ioh. an. 3.

I. Cor. II.

IX.

X.

Reijcimus atque damnamus vnanimi consensu omnes erroneos, quos iam recitabimus, articulos, vt qui commemoratae p[ro] doctrinae, simplicitati fidei, & sinceræ confessioni de Cœna Domini repugnant.

- I. Papisticam Transsubstantiationem: cùm videlicet in Papatu docetur, panem & vinum in sacra Cœna substantiam atque naturalem suam essentiam amittere, & ita annihilari: atq; elementa illa ita in Christi corpus transmutari, vt præter externas species nihil de ijs reliquum maneat.
- II. Papisticum Missæ sacrificium, quod pro peccatis viuorum & mortuorum offertur.
- III. Sacilegium, quo Laicis vna tantùm pars sacramenti datur: cùm nimirum contra expressa verba Testamenti Christi, calice illis interdicitur, atq; ita sanguine Christi spoliatur.
- IIII. Dogma, quo docetur, quòd verba Testamenti Iesus v[er]bi Christi non simpliciter intelligenda & fide amplectenda sint, vti sonant: ea enim obscura esse: ideoq; verum eorum sensum ex alijs scripturæ locis petendum esse.
- V. Corpus Christi in sacra Cœna non ore vna cum pane sumi: sed tantùm panem & vinum ore accipi: corpus verò Christi spiritualiter duntaxat, fide nimirum, sumi.
- VI. Panem & vinum in Cœna Domini tantummodò symbola seu tesseras esse, quibus Christiani mutuò seculo agnoscaut.
- VII. Panem & vinum tantùm esse figuras, similitudines & typos, corporis & sanguinis Christi, longissimo interuallo à nobis absentis.
- VIII. Panem & vinum tantummodò signa, memorie conseruandæ gratia, instituta esse, quæ sigillorum & pignorum rationem habeant: quibus nobis confirmetur.

quod

quod fides, cum in cœlum illa ascendit & euehitur, ibi
tam verè corporis & sanguinis Christi particeps fiat,
quàm verè nos in sacra cœna panem manducamus, &
vinum bibimus.

Fidem nostram de salute certam reddi & confirmari
in Cœna Domini, non nisi signis illis externis, pane &
vino: nequaquam autem verè præsentibus vero cor-
pore & sanguine Christi,

In sacra cœna duntaxat virtutem, operationem &
meritum absentis corporis & sanguinis Christi dispen-
sari.

Christi corpus ita cœlo inclusum esse, vt nullo pro-
prio modo, simul, eodem tempore, pluribus aut omni-
bus locis in terris præsens esse possit, vbi cœna Domi-
ni celebratur.

Christum, substantialem corporis & sanguinis sui
præsentiam neq; promittere neq; exhibere potuisse,
quandoquidem id proprietas humanæ ipsius natura
assumptæ nequaquam ferre aut admittere possit.

Deum ne quidem vniuersa sua omnipotentia (hor-
rendum dictu & auditu) efficere posse, vt corpus Chri-
sti, vno eodemq; tempore in pluribus, quàm vno tan-
tùm loco, substantialiter præsens sit.

Non omnipotens illud verbum Testamenti Christi,
sed fidem præsentis corporis & sanguinis Christi in sa-
cra Cœna causam esse.

Fideles corpus & sanguinem Christi non in pane &
vino cœnæ Dominicæ quærere, sed oculos in cœlum
attollere, & ibi corpus Christi quærere debere.

Infideles & impœnitentes Christianos in cœna Do-
mini, non verum corpus & sanguinem Christi, sed pa-
nem tantùm, & vinum sumere.

Dignitatem conuiuiarum in hac cœlesti Cœna non
ex sola vera in Christum fide, sed etiam ex præparatio-
ne hominum externâ pendere.

Eos

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

- XVIII.** | Eos etiam, qui veram & viuam in Christum fidem habent, eamq; retinent, nihilominus hoc sacramentum ad iudicium sumere posse: propterea quod in externa sua conuersatione adhuc imperfecti sint,
- XIX.** | Externa visibilia Elementa, panis & vini, in sacramento adoranda esse.
- XX.** | Præter hæc, iusto Dei iudicio relinquimus omnes curiosas, sannis virulentis tinctas, & blasphemias questiones, quæ honestè, piè, & sine graui offensione recitari nequeunt, aliosq; sermones: quando de supernaturali & cœlesti mysterio huius sacramenti, crasse, carnaliter, Capernaïcè, & planè abominâdis modis, blasphemè, & maximo cum Ecclesiæ offenculo, Sacramentarij loquuntur.
- XXI.** | Prorsus etiam reijcimus atq; damnamus Capernaïcicam manducationem corporis Christi: quam nobis Sacramentarij contra suæ conscientiæ testimonium, post tot nostras protestationes, malitiosè affragunt, ut doctrinam nostram apud auditores suos in odium adducant: quasi videlicet doceamus, corpus Christi dentibus laniari, & instar alterius cuiusdam cibi, in corpore humano digeri. Credimus autem & asserimus, secundum clara verba Testamenti Christi, veram, sed supernaturalem manducationem corporis Christi: quemadmodum etiam verè, supernaturaliter tamen, sanguinem Christi bibi docemus. Hæc autem humanis sensibus aut ratione nemo comprehendere potest: quare in hoc negotio, sicut & in alijs fidei articulis, intellectum nostrum in obedientiam Christi captiuare oportet. Hoc enim mysterium in solo
Dei verbo reuelatur, & sola fide comprehenditur.

VIII.
DE PERSONA
CHRISTI.

IX controuersia superiore de Cœna Domini inter sinceros Theologos Augustinæ Confessionis, & Calvinistas, qui alios etiam quosdam Theologos perturbauerunt, dissensio orta est, de persona Christi, de duabus in Christo naturis, & de ipsarum proprietatibus.

Status controuersie.

Prin cipalis huius diffidij quæstio fuit, an diuina & humana natura & vtriusq; proprietates propter unionem personalem, REALITER, hoc est, verè & re ipsa in persona Christi inuicem communicent, & quousq; illa communicatio extendatur?

Sacramentarij affirmârunt, diuinam & humanam naturas in Christo eo modo personaliter vnitas esse, vt neutra alteri quicquàm realiter, hoc est, verè, & re ipsa, quod cuiusq; naturæ proprium sit, communicet: sed nomina tantùm nuda communicari. Vnio (inquiunt illi) facit tantùm nomina communia: vt videlicet Deus dicatur homo, & homo Deus appelletur: ita tamè, vt Deus nihil cum humanitate commune habeat; & vicissim humanitas nihil cum diuinitate, quò ad ipsius Maiestatem & proprietates, realiter, hoc est, reuera & re ipsa commune habeat. Contrariam verò huic dogmati sententiam D. Lutherus, & qui cum ipso faciunt, aduersus Sacramentarios propugnârunt.

AFFIR-

AFFIRMATIVA.

*Sincera doctrina Ecclesie Dei, de
persona Christi.*

AD explicandam hanc controuersiam & iuxta analogiam fidei nostræ Christianæ decidendam fidem, doctrinam & confessionem nostram, piam perspicuè profitemur, videlicet:

- I. *Luc. 1.
Rom. 9.* Quod diuina & humana natura in Christo personaliter vnitæ sint, ita prorsus, vt non sint duo Christi, vnus filius Dei, alter filius hominis: sed vt vnus & idem sit Dei & hominis filius.
- II. Credimus, docemus, & confitemur, diuinam & humanam naturas, non in vnã substantiam commixtas, nec vnã in alteram mutatas esse: sed vtramq; naturam retinere suas proprietates essentielles: vt quæ alterius naturæ proprietates fieri nequeant.
- III. Proprietates diuinæ naturæ sunt, esse omnipotentem, æternam, infinitam, & secundum naturam, naturalisq; suæ essentię proprietatem, per se, vbiq; presentem esse, omnia nouisse, &c. Hæc omnia neq; sunt, neq; inquam sunt humanæ naturæ proprietates.
- IIII. Humanæ autem naturæ proprietates sunt: corpoream esse creaturam, constare carne & sanguine, esse finitam & circumscriptam, pati, mori, ascendere, descendere, de loco ad locum moueri, esurire, sitire, algere, æstu affligi: & si quæ sunt similia. Hæc neq; sunt, neq; inquam sunt proprietates diuinæ naturæ.
- V. Cùm verò diuina & humana naturæ personaliter hoc est, ad constituendum vnũ *ὁ ἰσθμὸς*, sint vnitæ, credimus, docemus, & confitemur, vnionem illam hypostaticam non esse talem copulationem aut combinationem, cuius ratione neutra natura cum altera

perfo-

personaliter, hoc est, propter unionem personalem, quicquam commune habeat: qualis combinatio fit, cum duo afferes conglutinantur: ubi reuter alteri quicquam confert, aut aliquid ab altero accipit. Quia potius hic summa communio est, quam Deus cum assumpto homine verè habet: & ex personali unione, & summa ac ineffabili communiione, quæ inde consequitur, totum illud promanat, quicquid humani de Deo, & quicquid diuini de homine Christo dicitur & creditur. Et hanc unionem atque communionem naturarum antiquissimi Ecclesie doctores similitudine ferri candentis, itemq; unione corporis & animæ in homine, declarauerunt.

VI.

Hinc etiam credimus, docemus, atq; confitemur, quod Deus sit homo, & homo sit Deus: id quod nequaquam ita se haberet, si diuina & humana natura prorsus inter se nihil reuera & reipsa communicarent.

Quomodo enim homo, Mariæ filius, Deus aut filius Dei altissimi verè appellari posset, aut esset, si ipsius humanitas cum filio Dei non esset personaliter unita: atque ita realiter, hoc est, verè & reipsa, nihil prorsus, excepto solo nudo nomine, cum ipso commune haberet?

VII.

Eam ob causam credimus, docemus, & confitemur, quod virgo Maria non nudum aut merum hominem duntaxat, sed verum Dei filium conceperit & genuerit: unde rectè Mater Dei & appellatur & reuera est.

VIII.

Inde porrò credimus, docemus, & confitemur, quod non nudus homo tantum, pro nobis passus, mortuus, & sepultus sit, ad inferos descenderit, à mortuis resurrexerit, ad cælos ascenderit, & ad Maiestatem & Omnipotentiam Dei virtutem euectus fuerit: sed talis homo, cuius humana natura cum filio Dei tam arctam ineffabilemq; unionem & communicationem habet, ut cum eo vna sit facta persona.

Qua-

IX.

Quapropter verè filius Dei pro nobis est passus; sed secundùm proprietatem humanę naturę, quam in unitatem diuinę suę personę assumpsit, sibiq; eam propriam fecit: vt videlicet pati, & Pontifex noster summus reconciliationis nostrę cum Deo causa, esse posset. Sic enim scriptum est; Dominum glorię crucifixerunt. Et: Sanguine Dei redempti sumus.

I. Cor. 2.

Actor. 20.

X.

Ex eodem etiam fundamento credimus, docemus, & confitemur, filium hominis ad dextram omnipotentis Maiestatis, & virtutis Dei REALITER, hoc est verè & re ipsa, secundùm humanam suam naturam, esse exaltatum, cum homo ille in Deum assumptus fuerit, quamprimùm in utero matris à Spiritu sancto est conceptus, eiusq; humanitas iam tum cum filio Dei altissimi personaliter fuerit vnita.

XI.

Eamq; Maiestatem, ratione vnionis personalis, semper Christus habuit: sed in statu suę humiliatiõis se exinanivit: qua de causa reuerã ætate, sapientia, & gratia apud Deum atq; homines PROFCIT. Quare Maiestatem illam non semper, sed quoties ipsi visum fuit, exeruit; donec formam serui, non autem naturam humanam, post resurrectionem plenè & prorsus deponeret, & in plenariam vsurpationem, manifestationem, & declarationem diuinę maiestatis collocaretur, & hoc modo in gloriam suam ingrederetur. Itaq; iam non tantùm vt Deus, verùm etiam vt homo, omnia nouit, omnia potest, omnibus creaturis præsens est, & omnia quę in cœlis, in terris, & sub terra sunt, sub pedibus suis, & in manu sua habet. Hęc ita se habere, Christus ipse testatur, inquit: Mihi data est omnis potestas in cœlo & in terra. Et Paulus ait: Ascendit super omnes cœlos, vt omnia impleat. Hanc suam potestatem vbiq; præsens exercere potest: neq; quicquam illi aut impossibile est, aut ignotum.

Ioham. 13.

Matth. 28.

Ephes. 4.

XII.

Inde ad eò, & quidem facilimè, corpus suum verum

& san-

& sanguinem suum in sacra Cœna præsens distribuere potest. Id verò non fit secundùm modum & proprietatem humanæ naturæ: sed secundùm modum & proprietatem dextræ Dei: vt Lutherus secundùm analogiam fidei nostræ Christianæ in Catechesi comprehensæ, loqui solet. Et hæc Christi in sacra Cœna præsentia neq; physica aut terrena est, neq; Capernaitica: interim tamè verissima & quidem substantialis est. Sic enim verba Testamenti Christi sonant: Hoc est, est, est corpus meum, &c.

Hac nostra fide, doctrina & confessione persona Christi non soluitur: quod olim Nestorius fecit. Is enim veram communicationem Idiomatum seu proprietatum vtriusq; naturæ in Christo negavit, & hac ratione Christi personam soluit; quam rem D. Lutherus in libello suo de Concilijs perspicuè declarauit. Neque hac pia nostra doctrina duæ in Christo naturæ, earumq; proprietates confunduntur, aut in vnâ essentiam comiscuntur: (in quo errore Eutyches fuit) neq; humana natura in persona Christi negatur, aut aboletur: neq; altera natura in alteram mutatur. Sed Christus verus Deus & homo in vna indiuisa persona est, permanetq; in omnem æternitatem. Hoc post illud Trinitatis summum est mysterium, vt Apostolus testatur: in quo solo tota nostra consolatio, vita & salus posita est.

NEGATIVA.

Contraria & false doctrine de persona Christi reiectio.

Repudiamus igitur atque damnamus omnes erroneos, quos iã recitabimus, articulos: eò quòd verbo Dei & sinceræ fidei nostræ Christianæ repugnent, cum videlicet sequentes errores docentur.

Qq

Quòd

XII.

V

IV

III

1. Tim. 3.

- I. Quòd Deus & homo in Christo non constituant vnā personam; sed quòd alius sit Dei filius, & alius hominis filius: vt Nestorius delirauit.
- II. Quòd diuina & humana naturæ in vnā essentiam commixtæ sint, & humana natura in Deitatem mutata sit, vt Eutyches furenter dixit.
- III. Quòd Christus non sit verus, naturalis, & æternus Deus: vt Arius blasphemauit.
- IIII. Quòd Christus non veram humanam naturam anima rationali & corpore constantem habuerit; vt Marcion sinit.
- V. Quòd vnio personalis faciat tantum communia nomina, & communes titulos.
- VI. Quòd phrasis tantum & modus quidam loquendi sit, cum dicitur: Deus est homo, & homo est Deus: siquidem diuinitas nihil cum humanitate, & humanitas nihil cum deitate REALITER, hoc est, verè & re ipsa, commune habeat.
- VII. Quòd tantum sit VERBALIS, sine re ipsa, idiomatum communicatio, cum dicitur: Filium Dei pro peccatis mundi mortuum esse: Filium hominis omnipotentem factum esse.
- VIII. Quòd humana in Christo natura, eo modo, quo est diuinitas, facta sit essentia quædam infinita: & ex hac essentiali, communicata, in humanam naturam effusa, & à Deo separata virtute & proprietate, eo modo, quo diuina natura, vbiq; præsens sit.
- IX. Quòd humana natura diuinæ, ratione substantiæ atque essentiæ suæ, vel proprietatum diuinarum essentialium exæquata sit.
- X. Quòd humana natura in Christo, in omnia loca cœli & terræ localiter expansa sit: quod ne quidem diuinæ naturæ est tribuendum.
- XI. Quòd Christo impossibile sit, propter humanæ naturæ

turæ proprietatem, ut simul in pluribus, quam in vno loco, nedum ubiq; suo cum corpore esse possit.

Quod sola humanitas pro nobis passa sit, nosq; redemerit: & quod filius Dei in passione nullam profus cum humanitate (re ipsa) communicationem habuerit: perinde ac si id negotium nihil ad ipsum pertinisset.

Quod filius Dei tantummodò diuinitate sua nobis in terris, in verbo, Sacramentis, in omnibus deniq; æternis nostris, præsens sit: & quod hæc præsentia profus ad humanitatem nihil pertineat. Christo enim, postquam nos passione & morte sua redemerit, secundum humanitatem suam nihil ampliàs nobiscum in terris esse negotij.

Quod filius Dei, qui humanam naturam assumpsit, iam post depositam serui formam, non omnia opera omnipotentis suæ, in, & cum humanitate sua, & per eam efficiat, sed tantum aliqua, & quidem in eo tantum loco, vbi humana natura est localiter.

Quod secundum humanitatem, Omnipotentis aliarumq; proprietatum diuinæ naturæ profus non sit capax: Idque asserere audent contra expressum testimonium Christi: Mihi data est omnis potestas in cælo & in terra. Et contradicunt Paulo, qui ait: In ipso inhabitat tota diuinitatis plenitudo corporaliter.

Quod Christo secundum humanitatem data quidem sit maxima potestas in cælo & in terra, videlicet, maior & amplior, quam omnes Angeli & creaturæ acceperint: sed tamen ita, ut cum omnipotentia Dei nulla habeat communicationem: neq; omnipotentia illi data sit. Itaq; mediam quandam potentiam, inter omnipotentiam Dei, & inter aliarum creaturarum potentiam, fingunt, datam Christo secundum humanam eius naturam per exaltationem: quæ minor quidem sit, quam Dei omnipotentia, maior tamen omnium aliarum creaturarum potestate.

XII.

XIII.

XIII.

XV.

*Matth. 28.**Colos. 2.*

XVI.

Qq 2

Quod

XVII.

Quòd Christo secundùm spiritum suum humanum certi limites positi sint, quantum, videlicet, ipsum scire oporteat: & quòd non plus sciat, quàm ipsi conveniat, & ad executionem sui officij, iudicis nimirum, necessariò requiratur.

XVIII.

Colos. 2.

Quòd Christus ne hodie quidem perfectam habeat cognitionem Dei, & omnium ipsius operum: Cùm tamen de Christo scriptum sit: In ipso omnes thesaurus sapientiæ & scientiæ absconditos esse.

XIX.

Quòd Christo secundùm humanitatis suæ spiritum impossibile sit scire, quid ab æterno fuerit, quid iam nunc ubiq; fiat, & quid in omnem æternitatem sit futurum:

XX.

Matth. 28.

Reijcimus etiam, damnamusque, quòd dictum Christi (Mihi data est omnis potestas in cælo & in terra) horribili & blasphema interpretatione à quibusdam deprauatur, in hanc sententiam: quòd Christo secundùm diuinam suam naturam in resurrectione & ascensione ad cælos iterum restituta fuerit omnis potestas in cælo & in terra, perinde quasi, dum in statu humiliationis erat, eam potestatem, etiam secundùm diuinitatem, deposuisset & exuisset. Hac enim doctrina non modò verba Testamenti Christi falsa explanatione peruertuntur: verùm etiam dudum damnatæ Arianae hæresi via de nouo sternitur: vt tandem æterna Christi diuinitas negetur, & Christus totus, quantus quantus est, vnà cum salute nostra amittatur: nisi huic impia doctrinae ex solidis verbi Dei & fidei nostræ

Catholicæ fundamentis constanter
contradicatur.

IX.

DE DESCENSV CHRISTI
AD INFEROS.*Status controuersie.*

DISCEPTATVM fuit super hoc articulo inter quosdam Theologos, qui Augustanam Confessionem profitentur; quando & quomodo Dominus noster Iesus Christus, vt testatur fides nostra Catholica, ad inferos descenderit: an id ante vel post mortem eius factum sit. Præterea quæsitum fuit, num animâ tantum, an diuinitate sola, an verò anima & corpore descenderit: idque an spiritualiter, an verò corporaliter sit factum. Disputatum etiam est, num hic articulus ad passionem, an verò ad gloriosam victoriam & triumphum Christi sit referendus.

Cum autem hic fidei nostræ articulus, sicut & præcedens, neque sensibus neque ratione nostra comprehendere queat: sola autem fide acceptandus sit: vnanimi consensu consulimus, de hac re non esse disputandum, sed quam simplicissimè hunc articulum credendum & docendum esse. Atque in hoc negotio sequamur piam D. Lutheti doctrinam: qui hunc articulum in concione Torgæ habita (ANNO & C. X X X I I I.) piè admodum explicuit, omnes inutiles & curiosas quæstiones præcidit, atque ad piam fidei simplicitatem omnes Christianos adhortatus est.

Satis enim nobis esse debet, si sciamus, Christum ad inferos descendisse, infernum omnibus credentibus destruxisse, nosque per ipsum è potestate mortis & Sathanæ, ab æterna damnatione, atque ad eò è faucibus inferni ereptos. Quo autem modo hæc effecta fuerint,

non curioſè ſcrutemur, ſed huius rei cognitionem alteri ſeculo reſeruemus; ubi non modò hoc myſterium, ſed & alia multa, in hac vita ſimpliciter à nobis credita, reuelabuntur: quæ captum cæcæ noſtræ rationis excedunt.

X.

DE CEREMONIIS ECCLESIASTICIS, QUÆ VVLGO

Adiaphora ſeu res mediæ & indifferentes vocantur.

RTA eſt etiam inter Theologos Auguſtinæ Confeſſionis controuerſia de ceremonijs ſeu ritibus Eccleſiaſticis, qui in verbo Dei neq; præcepti ſunt, neq; prohibiti: ſed ordinis tantùm & decori gratia in Eccleſiam ſunt introducti.

Status controuerſiæ.

QVAſitum fuit, num perſecutionis tempore, & in caſu confeſſionis (etiamſi aduerſarij nobiſcum in doctrina conſentire nolint) nihilominus ſalua conſcientia aliqua abrogatæ ceremoniæ, quæ per ſe indifferentes, & à Deo neque mandatæ neque prohibitæ ſunt, poſtulantibus id & vrgentibus aduerſarijs, iterum in uſum reuocari poſſint: & an hoc modo cura Pontificijs in eiſmodi ceremonijs & adiaphoris conformari rectè queamus. Vna pars hoc fieri poſſe affirmavit: altera verò negavit.

AFFIRMATIVA.

*Sincera doctrina & confeſſio
de hoc articulo.*

AD

AD hanc controuersiam dirimendam vnanimi consensu credimus, docemus, & confitemur, quod ceremoniarum siue ritus Ecclesiastici (qui veritate Dei neque præcepti sunt, neque prohibiti, sed tantum decori & ordinis causa instituti) non sint per se cultus diuini, aut aliqua saltem pars cultus diuini. scriptum est enim: Frustra colunt me, docentes doctrinas, mandata hominum.

Credimus, docemus, & confitemur, Ecclesie Dei, ubiuis terrarum, & quocunq; tempore, licere, pro re nata, ceremonias tales mutare: iuxta eam rationem, quæ Ecclesie Dei utilissima, & ad ædificationem eiusdem maximè accommodata iudicatur.

Ea tamen in re omnem leuitatem fugiendam & offensa cauenda: in primis verò infirmorum in fide rationem habendam, & ijs procedendum esse censemus.

Credimus, docemus, & confitemur, quod temporibus persecutionum, quando perspicua & constans confessio à nobis exigitur, hostibus Euangelij in rebus adiaphoris non sit cedendum: Sic enim Apostolus inquit: Qua libertate Christus nos liberauit, in ea state, & nolite iterum iugo seruitutis subijci. Et alibi: Nolite iugum ducere cum infidelibus, &c. Quæ enim est societas luci ad tenebras? &c. Item, quibus neque ad horam cessimus subiectione: vt veritas Euangelij permaneret apud vos. In tali enim rerum statu non agitur tam ampliùs de adiaphoris: sed de veritate Euangelij, & de libertate Christiana facta testaque conseruanda: & quomodo cauendū sit, ne manifestè idololatria confirmetur, & infirmi in fide offendantur. In huiusmodi rebus nostrum certè non est, aliquid aduersarijs largiri: sed officium nostrum requirit, vt piam & ingenuam confessionem edamus, & ea patienter feramus, quæ Dominus nobis ferenda imposuerit, & hostibus verbi Dei in nos permiserit.

I.

Matth. 15.

II.

III.

1. Cor. 8.

Rom. 14.

III B

Galat. 5.

2. Cor. 6.

Galat. 2.

III

Credimus, docemus, & confitemur, quod Ecclesia alia aliam damnare non debeat, propterea, quod haec vel illa plus minusve externarum ceremoniarum, quae Dominus non instituit, obseruet: si modò in doctrina eiusque articulis omnibus, & in vero sacramentorum usu sit inter eas consensus. Hoc enim verus & verus dictum est: Dissonantia ieiunij non dissoluit consonantiam fidei.

NEGATIVA.

Falsae doctrinae de hoc articulo reiectio.

Repudiamus atque damnamus haec falsa & verba Dei contraria dogmata.

- I. Quod humanae traditiones & constitutiones, in Ecclesiasticis rebus, per se, pro cultu Dei, aut certe pro parte diuini cultus sint habendae.
- II. Quando eiusmodi ceremoniae & constitutiones, Ecclesiae Dei coactione quadam tanquam necessariae obtruduntur: & quidem contra libertatem Christianam, quam Ecclesia Christi, in rebus eiusmodi externis, habet.
- III. Cum asseritur, quod tempore persecutionis, quando clara confessio requiritur, hostibus Euangelij in obseruatione eiusmodi rerum adiaphorarum gratificari, & cum ipsis pacisci & consentire liceat: quae res cum detrimento veritatis caelestis coniuncta est.
- IIII. Cum externae ceremoniae, quae indifferentes sunt, ea opinione abrogantur, quasi Ecclesiae Dei liberum non sit, pro re nata, vt iudicauerit ad aedificationem vtile esse, hanc vel illam ceremoniam, ratione libertatis Christianae, usurpare.

XI.

DE ÆTERNA PRÆDE-
STINATIONE ET ELE-
ctione Dei.

DE hoc articulo non quidem publicè
mota est controuersia inter Augusta-
næ Confessionis Theologos, sed ta-
men cum hic articulus magnam pijs
mentibus consolationem adferat, si
rectè & dextrè explicetur: visum est
eundem in hoc scripto declarare: ne fortè temporis
progressu disputationes aliquæ cum offendiculo con-
iunctæ de hac re exoriantur.

AFFIRMATIVA.

Sincera doctrina de hoc articulo.

Primum omnium est, quod accuratè obseruari o-
portet: discrimen esse inter Præscientiam, & Præ-
destinationem, siue æternam electionem Dei.

Præsentia enim Dei nihil aliud est, quàm quòd
Deus omnia nouerit, antequam fiant, sicut scriptum
est: Est Deus in cælo, reuelans mysteria, qui indicauit
tibi Rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in nouis-
simis temporibus.

Hæc Dei præscientia simul ad bonos & malos per-
tinet: sed interim non est causa mali: neq; est causa
peccati, quæ hominem ad cælus impellat. Peccatum
enim ex diabolo, & ex hominis praua & mala volun-
tate, oritur. Neq; hæc Dei præscientia causa est, quòd
homines pereant: hoc enim sibi ipsis imputare de-
bent. Sed præscientia Dei disponit malum, & metas illi

.IIII

.IIII

.V

.IY

.IIY

.I

.II

Daniel. 2.

.III

constituit, quousq; progredi & quam diu ducare debet, idq; eò dirigit, vt licet per se malum sit, nihilominus electis Dei ad salutem cedat.

III.

*Iohan. 10.
Matth. 16*

Prædestinatio verò, seu æterna Dei electio, tantum ad bonos, & dilectos filios Dei pertinet: & hæc est causa ipsorum salutis. Etenim eorum salutem procurat, & ea, quæ ad ipsam pertinent, disponit. Super hanc Dei prædestinationem salus nostra ita fundata est, vt inferorum portæ eam euertere nequeant.

V.

Hæc Dei prædestinatio non in arcano Dei consilio est scrutanda, sed in verbo Dei, in quo reuelatur, quaerenda est.

VI.

Ephes. 1.

Verbum autem Dei deducit nos ad Christum: is est Liber ille vitæ, in quo omnes inscripti & electi sunt, qui salutem æternam consequuntur. Sic enim scriptum est: Elegit nos in Christo, ante mundi constitutionem.

VII.

Christus verò omnes peccatores ad se vocat, & promittit illis leuationem. Et serio vult, vt omnes homines ad se veniant, & sibi consuli & subueniri sinant. Hic sese redemptorem in verbo offert: & vult vt verbum audiatur, & vt aures non obturentur, nec verbum negligatur & contemnatur. Et promittit se largiturum virtutem & operationem Spiritus sancti, & auxilium diuinum, vt in fide constantes permaneamus, & vitam æternam consequamur.

VIII.

De nostra igitur electione ad vitam æternam, neque ex rationis nostræ iudicio, neque ex lege Dei iudicandum est: ne vel dissolutæ & Epicuræ vitæ nos tradamus, vel in desperationem incidamus. Qui enim rationis suæ iudicium in hoc negotio sequuntur, in horum cordibus hæc perniciosæ cogitationes (quibus ægerimine resistere possunt) excitantur: Si (inquiunt) Deus me ad æternam salutem elegit, non potero damnari, quicquid etiam designauero. Contra verò, si non sum

ele...

electus ad vitam æternam, nihil planè mihi profuerit, quantumcumq; boni fecero: omnes enim conatus mei vana erunt.

Vera igitur sententia de Prædestinatione ex Evangelio Christi discenda est. In eo enim perspicuè docetur, quòd Deus omnes sub incredulitate conclusit, ut omnium misereatur: & quòd nolit quenquam perire: sed potius ut omnes conuertantur, & in Christum credant.

Qui igitur voluntatem Dei reuelatam inquirunt, eoque ordine progrediuntur, quem D. Paulus in Epistola ad Romanos secutus est (qui hominem prius deducit ad pœnitentiam, ad agnitionem peccatorum, ad fidem in Christum, ad obedientiam mandatorum Dei, quàm de æternæ prædestinationis mysterio loquatur) huius doctrina de prædestinatione Dei salutaris est, & maximam consolationem affert.

Quòd verò scriptum est: multos quidem vocatos, paucos verò electos esse: non ita accipiendum est, quasi Deus nolit, ut omnes saluentur: sed damnationis impiorum causa est, quòd verbum Dei aut profusè non audiant, sed contumaciter contemnunt, aures obturent, & cor indurent, & hoc modo Spiritui sancto vitam ordinariam præcludant, ut opus suum in eis efficere nequeat: aut certè quòd verbum auditum sociè pendant, atque abijciant. Quòd igitur pereunt, neque Deus, neque ipsius electio, sed malitia eorum in culpa est.

Huc vq; homo pius in meditatione articuli de æterna Dei electione tutò progredi potest: quatenus videlicet, ea in verbo Dei est reuelata. Verbum Dei enim nobis Christum, Librum vitæ, proponit: is nobis per Evangelij prædicationem aperitur & euoluitur, sicut scriptum est: Quos elegit, hos vocauit. In Christo igitur electio æterna Dei Patris est querenda

IX.

Rom. 11.
Ezech. 18.

33.
Iohan. 2.

X.

XI.

1. Pet. 2.
Luc. 11.
Heb. 12.

XII.

Rom. 8.

Is in aeterno suo consilio decrevit, quod praeter eos qui filium eius Iesum Christum agnoscunt & in eum verè credunt, neminem saluum facere velit. Reliqua cogitationes ex animis piorum penitus excutienda sunt: quia non à Deo, sed ex afflatu Satanæ profectur: quibus humani generis hostis hoc agit, vt dulcissimam illam consolationem vel enervet, vel penitus medio tollat, quam ex saluberrima hac doctrina haurire possumus: qua videlicet certi reddimur, quòd mera gratia, sine vllò nostro merito, in Christo ad vitam aeternam electi simus: & quòd nemo ex ipsius manibus rapere nos possit. Et hanc clementissimam electionem non nudis verbis, sed interposito iureiurando Dominus contestando confirmavit, & venerabilibus sacramentis nobis ob signavit: quorum in summis reotationibus meminisse, & ex ijs consolationem petere debemus, vt ignita diaboli tela extinguamus.

XIII.

Interim tamen summo studio in eo elaboremus, vt ad normam voluntatis diuinæ vitam nostram iustificemus, & vocationem nostram (vt D. Petrus loquitur) firmam faciamus: neq; à Dei reuelato verbo latum ruguem recedamus: illud enim nunquam nos faller.

1. Pet. I.

XIV.

Hac breui explicatione aeternæ electionis diuinæ honos suus Deo plenè & in solidum tribuitur: quòd videlicet secundum voluntatis suæ propositum, mere misericordia, sine vllò nostro merito saluos nos faciat. Neq; tamen hac doctrina vel grauioribus illis animi perturbationibus, & pusillanimitati, vel Epicurismo ansa præbetur.

NEGATIVA.

Falsæ doctrine, de hoc articulo, reiectio.

Credi

Credimus igitur & sentimus, quando doctrina de electione Dei ad vitam æternam, eo modo proponitur, ut perturbatæ piæ mentes ex ea consolationem nullam capere queant; sed potius per eam in animi angustias aut desperationem conijciuntur: aut impenitentes in dissoluta sua vita confirmantur: quod articulus hic non ad normam verbi & voluntatis Dei, sed iuxta humanæ rationis iudicium, & quidem impulsu Satanz malè & perperam tractetur. Quæcunque enim scripta sunt (inquit Apostolus) ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Reijcimus itaq; omnes, quos iam enumerabimus, errores.

Quod Deus nolit, ut omnes homines pœnitentiam agant, & Euangelio credant.

Quando Deus nos ad se vocat, quod non serid hoc velit, ut omnes homines ad ipsum veniant.

Quod nolit Deus, ut omnes saluentur: sed quod quidam, non ratione peccatorum suorum, verum solo Dei consilio, proposito, & voluntate, ad exitium destinati sint, ut prorsus salutem consequi non possint.

Quod non sola Dei misericordia, & sanctissimum Christi meritum, sed etiam in nobis ipsis aliqua causa sit electionis diuinæ, cuius causæ ratione Deus nos ad vitam æternam elegerit.

Hæc dogmata omnia falsa sunt, horrèda & blasphema: ijsq; pijs mentibus omnis prorsus consolatio eripitur, quam ex Euangelio & sacramentorum usu capere deberent: & idcirco in Ecclesia Dei nequaquam sunt ferenda.

Hæc brevis est & simplicissima articulorum controuersorum explicatio, de quibus inter Theologos Augustanæ Confessionis aliquandiu disceptatum & discrepantibus inter se sententijs disputatum est. Et ex hac declaratione homo pius quantumuis simplex, se-

cundam

Rom. 15.

I.

II.

III.

IIII.

cundum analogiam verbi Dei, & Catechismi simplicem doctrinam deprehendere potest, quid verum, quid falsum. Non enim tantummodo sincera doctrina disertè est recitata, verum etiã contraria & falsa doctrina repudiata est, & reiecta: & controuersia illa, offendiculorum plena, solidè sunt decisæ atq; dijudicatæ.

Faxit Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, vt per gratia Spiritus sancti omnes in ipso co-sensientes & concordés simus, atque in consensu per qui ipsi probetur, constanter perseueremus, Amen.

XII.

DE ALIIS HAERESIBVS
ET SECTIS, QVÆ NVN-
quam Augustanam Confes-
sionem sunt amplexæ.

Et tacita cogitatione hæreses illæ & Sectæ nobis tribuantur, propterea, quod earum in commemorata declaratione expressam mentionem non fecimus, visum est articulos earum ad calcem (vt dicitur) huius scripti nudè redde-re, in quibus nostri temporis hæretici à veritate dissen-tiunt, & sinceræ nostræ religioni & confessioni contra-rium docent.

ERRORES ANABA-
PTISTARVM.

A Nabaptistæ in multas sectas sunt diuisi: quarum alia plures, alia pauciores errores detentunt. Generatim tamen omnes talem doctrinam per-sitentur, quæ neq; in Ecclesia, neq; in Politia, neq; in Oeconomia tolerari potest.

Articuli Anabaptistici, qui in Ecclesia ferri non possunt.

Quod Christus carnem & sanguinem suum non è Maria virgine assumerit, sed è coelo attulerit.

Quod Christus non sit verus Deus: sed tantummodò cæteris sanctis sit superior, quia plura Spiritus sancti dona acceperit, quàm alius quispiam homo sanctus.

Quod iustitia nostra coram Deo, non in solo Christi merito, sed in renouatione atque adedò in nostra propria probitate, in qua ambulemus, consistat. Ea reuò Anabaptistarum iustitia magna ex parte electitia, & humanitus excogitata quadam sanctimonia constat, & reuera nil aliud est, quàm nouus quidam Monachatus.

Quod infantes non baptizati, coram Deo non sint peccatores, sed iusti & innocentes: & in illa sua innocentia, eum vsum rationis nondum habeant, sine Baptismo (quo, videlicet, ipsorum opinione non egeant) salutem consequantur. Et hoc modo reiiciunt totam de peccato Originali doctrinam, reliqua etiam, quæ ex ea dependent.

Quod infantes baptizandi non sunt, donec vsum rationis consequantur, & fidem suam ipsi profiteri possint.

Quod Christianorum liberi eam ob causam, quia parentibus Christianis & fidelibus orti sunt (etiam præter & ante susceptum Baptismum) reuera sancti, & in filiorum Dei numero sint habendi. Qua de causa etiam neq; Pædobaptismum magnifaciunt, neq; id operam dant, vt infantes baptizentur: Quod cum expressis verbis promissionis diuinæ pugnat: ea enim tantum ad eos pertinet, qui foedus Dei obseruant, illudq; non contemnunt.

Quod

IIII

I.

II.

III.

IIII

II

III

V.

VI.

Genes. 17.

- VII. Quòd ea non sit vera & Christiana Ecclesia, in qua aliqui adhuc peccatores reperiuntur.
- VIII. Quòd conciones non sint audiendæ vllæ, in ijs templis, in quibus aliquando Missæ Pontificiæ sunt celebratæ.
- IX. Quòd homo pius nihil prorsus commercij habere debeat cum Ecclesiæ ministris, qui Euangelion Christi iuxta Augustanæ Confessionis sententiam docent, & Anabaptistarum conciones ac errores reprehendunt, & quòd eiusmodi Ecclesiæ ministris neq; seruire, neq; operam locare liceat: sed quòd ijdem vt peruersores verbi diuini vitandi & fugiendi sint.

Articuli Anabaptistici, qui in Politia sunt intolerabiles.

- I. Quòd Magistratus officium non sit, sub nouo Testamento, genus vitæ, quod Deo placeat.
- II. Quòd homo Christianus salua & illæsa conscientia officio Magistratus fungi non possit.
- III. Quòd homo Christianus illæsa conscientia officium magistratus, rebus ita ferentibus, aduersus impios administrare & exequi, & subditi potestatem illam quam magistratus à Deo accepit, ad defensionem implorare non possint.
- IIII. Quòd homo Christianus sana conscientia iudicandum præstare, & iuramento interposito, obedientiam & fidem suo principi aut magistratui promittere nequeat.
- V. Quòd Magistratus, sub Nouo Testamento, bona conscientia homines facinorosos capitali supplicio afficere non possit.

Articuli Anabaptistici, qui in Oeconomia ferri non possunt.

Quòd homo pius non possit cōscientia salua proprium tenere & possidere: sed quòd is, quicquid omnino facultatum habeat, id totum in commune conferre debeat.

I.

Quòd homo Christianus illaesa conscientia neque cauponariam, neque mercaturam exercere, aut arma conficere possit.

II.

Quòd coniugibus, propter diuersam religionem, diuortium facere, & cum alia persona, quae in religione non dissentiat, matrimonium contrahere liceat.

III.

ERRORES SCHVVEN-COFELDIANORVM.

Quòd omnes illi, qui Christum, secundam carnem, creaturam esse dicunt, non habeant veram regnantis caelestis Regis agnitionem.

I.

Quòd caro Christi per exaltationem eo modo omnes proprietates diuinas acceperit, vt Christus, quatenus homo est, potentia, virtute, maiestate, gloria, Patri & τὸ λόγῳ, per omnia, in gradu & statu essentiae, omnino aequalis sit: ita, vt iam vtriusq; in Christo naturae vna sit essentia, eadem proprietates, eadem voluntas, eademq; gloria: & quòd caro Christi ad Sacrosanctae Trinitatis essentiam pertineat.

II.

Quòd ministerium verbi, praedicatum & auditu perceptum verbum, non sit instrumentum illud, per quòd Deus Spiritus sanctus homines doceat, salutaremq; Christi agnitionem largiatur, & conuersionem, veram poenitentiam, fidem, & nouam obedientiam in ipsis efficiat.

III.

Quòd aqua baptismi non sit medium, per quòd Dominus adoptionem in filijs Dei obignet, & regenerationem efficiat.

IIII.

Quòd panis & vinum in sacra Coena non sint orga-

V.

- na, per quæ & cum quibus Christus corpus & sanguinem suum distribuat.
- VI. Quòd homo pius, verè per Spiritum Dei regeneratus, Legem Dei in hac vita perfectè seruare & implere valeat.
- VII. Quòd non sit vera Ecclesia Christi, in qua nõ viget publica excommunicatio, & solennis aliquis excommunicationis modus, seu, vt vulgè dicitur, processus ordinarius.
- VIII. Quòd is Ecclesiæ minister alios homines cum fructu docere, aut vera sacramenta dispensare non possit, qui ipse non sit verè renouatus, renatus & verè iustus.

ERROR NOVORVM ARIANORVM.

Quòd Christus non sit verus, substantialis, naturalis Deus, eiusdem cum Patre & Spiritu sancto essentia: sed diuina tantum Maiestate ita cum Patre ornatus, vt Patre sit inferior.

ERROR ANTITRINITARIORVM.

Hæc prorsus noua est hæresis, quæ antehac Ecclesijs Christi ignota fuit, eorum videlicet, qui opinantur, docent, & profitentur, non esse vnicam tantum diuinam & æternam Patris, Filij, & Spiritus sancti essentiam: sed quemadmodum Pater, Filius, & Spiritus sanctus tres sunt distinctæ personæ: ita vnamquamque personam habere distinctam, & à reliquis personis diuinitatis separatam essentiam, Et horum alij sentiunt, quòd singulæ personæ in singulis essentijs æquali sint potestate, sapientia, maiestate, & gloria: sicut alijs tres numero differentes homines,

ratio-

ratione essentiae suae, sunt à se inuicem disiuncti & separati. Alij sentiunt tres illas personas & essentias ita inaequales esse, ratione essentiae & proprietatum, vt solus Deus Pater verus sit Deus.

Hos, atque his similes errores omnes, & eos etiam, qui ab his dependent, & ex his consequuntur, reijcimus atque damnamus: vt pote, qui falsi sint atq; haeretici, & qui verbo Dei, tribus approbatis Symbolis, Augustinae Confessioni, eiusdem Apologiae, Smalcallicis articulis, & Catechismis Lutheri repugnent: quos etiam errores omnes pij summi atque infimi cauerent & vitare debent: nisi aeternae suae salutis iacturam facere velint.

QUOD autem haec sit omnium nostram fides, doctrina, & Confessio (de qua in nouissimo illo die, iudici Domino nostro IESU CHRISTO rationem reddere parati sumus:) & quod contra haec doctrinam nihil vel occultè vel aperte dicere aut scribere, sed per gratiam Dei in ea constanter perseuerare velimus: in eius rei fidem, rebus meditata, in vero Dei timore & inuocatione nominis eius, hanc epitomen proprijs manibus subscripsimus.

